

SİVAS-SARIKAYALI HÜSEYİN GÜRSOY (ÂŞIK HÜSEYİN)

Reyhan Gökben SALUK*

Özet

Hüseyin Gürsoy (Âşık Hüseyin), âşıklık geleneğinin Sivas-Sarıkaya'dan Anadolu'ya uzanan en önemli halkalarından biridir. 1907 yılında Sivas'ın Şarkışla ilçesine bağlı Sarıkaya köyünde dünyaya gelen Âşık Hüseyin; çağdaşları Âşık Veysel, Hacı Fedâi gibi üslubu oldukça güçlü ve etkili olan, irticalen şiir söyleyen, şiirlerinde sade ve samimi bir söyleyişe yer veren bir âşiktir. Âşık Hüseyin, şiirlerinde yalın bir söyleyişle Hakk'a, Hz. Muhammed'e, Ehl-i Beyt'e, On İki İmam'a ve Anadolu Erenleri'ne bağlılığını ifade etmiş bir gönül dostudur. Çeşitli sebeplerden ötürü şiirlerinin bugüne dek derlenip toplanamaması, kimi şiirlerinin de bazı âşıklar tarafından sahiplenilmesi Âşık Hüseyin'le ilgili araştırmalarda ciddi bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Aynı zamanda dilden dile aktarılarak yeni nesillere aktarılan bu şiirlerin bir kısmında akıcılığın bozulmuş olması, şiirlerdeki yapı unsurlarının (ölçü, kafiye vb.) tahrip olması bir diğer önemli problemdir. Sivas'tan Anadolu'ya uzanan gelenek sahiplerinden -Âşık Veysel, Vahit Poyraz gibi şahsiyetlerden- derlenerek ele geçirilen bu şiirler; Âşık Ali İzzet'e, Karacaoğlan'a ve Pir Sultan Abdal'a ait olarak bilinen şiirler karşılaştırılmalı ve mevcut malzemenin ilmi ölçütlere göre ayıklamaları yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Âşıklık Geleneği, Sivas, Hüseyin Gürsoy.â

HÜSEYİN GÜRSOY FROM SİVAS-SARIKAYA (THE ASHIK HÜSEYİN)

Abstract

HHüseyin Gürsoy (Ashik Hüseyin) is an important figure of ashik tradition whose fame spread from Sivas-Sarıkaya to the rest of Anatolia. Ashik Hüseyin who was born in 1907 in Sivas-Şarkışla-Sarıkaya has a powerful and effective style, extemporaneous sayings and simple and sincere utterance in his poems like his contemporaries Ashik Veysel and Haji Fedâi. In his poems he uses a plain language and he expresses his loyalty to the Prophet Muhammad, his household, the Twelve Imams and the Anatolian Dervishes. Because his poems haven't been collected and compiled yet, some minstrels have claimed that some of his poems belonged to them and they published the poems as if they belonged to them. This causes some problems in researches about him. Another important problem is that the fluency of these poems are ruined as they were transferred from language to language into new generations and the structural elements of the poems (measure, rhyme, etc.) were destroyed in time. These poems compiled from Ashik Veysel and Vahit Poyraz who are the symbols of Sivas and Anatolia, must be compared with Ashik Ali İzzet's, Karacaoglan's and Pir Sultan's poems in accordance with scientific criteria.

Keywords: Ashik tradition, Sivas, Hüseyin Gürsoy.

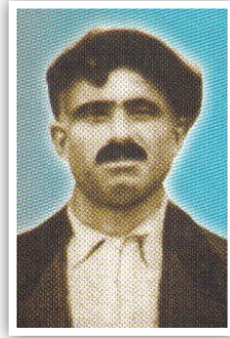
* Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara/TÜRKİYE, rgsaluk@gazi.edu.tr

Hüseyinî'yem der meded mürüvvet yaradan
 Kün deyip de şu âlemi var eden
 Ya ilâhi bizi koyma sıradan
 Cümle ilmin başı bir değil midir?

Giriş

Hüseyin Gürsoy, 1907 tarihinde Sivas'ın Şarkışla ilçesine bağlı Sarıkaya köyünde dünyaya gelmiştir. (Tuncalı,1995: 128). Küçük yaşta babası İsmail'i kaybeden âşığın çocukluk yılları Osmanlı Devleti'nin yıkılma sürecine girdiği ve Milli Mücadele'nin başladığı savaş yıllarına denk gelmektedir. Annesi Bessey Hanım ile altı yetim çocuğun bu dönemdeki zor ve özverili yaşam mücadelesi -şiirlerinden anlaşıldığı üzere- âşığın gönül dünyasında özel bir yere sahiptir.

Hüseyin Gürsoy (Âşık Hüseyin), köylerinde okul olmadığından yaşlılarıyla birlikte Ali Hoca'dan okuma yazma dersleri almış, Abdullah Efendi'den dinî eğitimini tamamlamıştır. Bununla birlikte halk ve Hakk âşığı olmaya merakı ergenlik çağında zuhur etmiş, daha çocukluk çağlarında keman çalmaya, türkü yalmaya başlamıştır.

Hüseyin Gürsoy (Âşık Hüseyin)
 [Hüseyin Gürsoy (Âşık Gürsoy)'un arşivinden alınmıştır.]

Hüseyin Gürsoy (Âşık Hüseyin)'in Bade İçmesi

Hüseyin Gürsoy (Âşık Hüseyin), bir gece rüyasında üç pir görür ve pirlere ona, "Bu senin kısmetindir." deyip bir kız gösterirler. Âşık sevdalandığı bu kıza arama koyulur, nitekim çobanlık yaptığı Eskiuyurt köyünde kağnıya ekin yükleyenlerin arasında bir kız fark eder. Bu kız rüyasında sevdalandığı kızdır ve Hüseyin'in dilinden tam da o esnada şu sözler dökülür:

Ben de şu âlemi seyran eylerken
Baktım ki bir güzel çıktı yürüdü
Gönül defterimi devran eylerken
Sineme hançeri çaktı yürüdü

...

Hüseyin'im mail oldum bir cana
Dili baldır, dişi benzer mercana
Tükettim ömrümü ben yana yana

Dünyayı başıma yıktı yürüdü [Âşık Gürsoy'un Arşivi; İlyas İyidoğan ve Hüseyin Kılıç'tan yapılan derleme].

Âşık Hüseyin, bir hayli mücadele ile hem sevdiği kızı hem de kızın ailesini evliliğe razı eder. Âşık, vatanî görevini yerine getirdikten sonra bu kızla (Şehriban Hanım) nişanlanır. Bir müddet sonra nişanlısıyla aralarında bir pürüz çıkar, olaylar büyür ve nişan atılma safhasına kadar gelinir. “*Evlık*” adı verilen mağaraya düşünüp bir karara varmak için giden âşık, burada uykuya dalar ve bir rüya görür. Bu rüya kendisiyle aynı adı taşıyan yeğeni Hüseyin Gürsoy'un (Âşık Gürsoy) derlediği şekliyle şu şekildedir:

“Âşık Hüseyin, rüyasında bostandan eline bazı yiyeceklerle -meyve ve sebze- dolu iki sepet ile eve gelmek için dışarı çıkar. Kapıyı kapatır. Su arkını geçer tam yolun kenarına vardığında, kulağına sağ taraftan, zil, çan, ayak sesleri gibi tuhaf sesler gelir. Başını sağ tarafa çevirir ki aşağıdan yukarıya doğru bir ulu kervan gelmektedir. ‘Ulu kervanın önünden geçmenin doğru olmadığını söylerler. Hatta günah olduğunu kabul ederler. Öyleyse ben de bu ulu kervanın önünü kesmeyeyim. Kervan geçsin de öyle gideyim.’ diyerek yolun kenarında kervanın geçmesini bekler. Ulu kervan da âşığın önünden geçmeye başlar. Kervanın geçmesi saatler sürer. Âşık ayakta durmaktan usanır, yorulur. Önceden geçmediğine pişman olur. Ama iş işten geçmiştir. Kervanın ortasından da geçmesi mümkün değildir. Çaresiz kervanın sonunun gelmesini bekler. Uzun bir bekleyişten sonra nihayet kervanın sonu gelir. Kervanın sonunda ise bir eşek, eşeğin üzerinde bir hurç, hurcun iki gözünde de iki fıçı şarap yüklüdür... Eşeğin sağında, solunda, arkasında kara yağız, esmer tenli, kaytan bıyıklı, kıvrıcık saçlı iri yapılı üç yakışıklı babayiğit delikanlı vardır. Ellerinde tuttukları maşrapa ile hurcun gözündeki fıçılardan şarap doldurup içen bu yiğitler, kendi aralarında çok samimi bir şekilde sohbet etmektedirler. İçlerinden birisi âşığı görür. Selam verir ve arkadaşlarına şöyle seslenir:

‘Arkadaşlar bu adam bizim işimize çok yarar. Buna da birer lokma verelim.’ der. Onlar da: ‘Hay hay verelim.’ deyip birer maşrapa doldurup âşiğa sunarlar. Âşık ikram edilen badeleri bir yudumda içer. Bu üç kişi de âşiğa ‘Sırrımızı kimseye ifşa

etmeyessin ha!’ diye sıkı sıkı tembih ederler. Ve oradan ayrılırlar. Bunun üzerine âşık, aşk meyinden içmiş, sarhoş olmuştur. Oracıkta sızıp kalmıştır. Burada kaç gün kaldığını ise kimse bilmemektedir... [Âşık Gürsoy’un Arşivi].

Hüseyin’i birkaç gün sonra adı geçen mağarada baygın bir şekilde bulanlar onun dolu içtiğini anlarlar ve bu andan itibaren eriştiği manevî gücün de farkına varırlar. Fakat âşığın bu dolu içme hadisesini aşıkâr etmesi -Âşık Gürsoy’dan derlediğimize göre- pirlerin hoşuna gitmez ve bir süre sonra tekrar uykuya dalan âşıktan rüyada verdikleri badeyi alırlar, ona tastaki bulaşığı bırakırlar. Âşık Hüseyin’in bu rüyaya telmih yaparak zaman zaman “*Bana bulaşığı bıraktılar, eğer içtiğim o dolular bende kalsaydı, ben derya olurdum.*” dediği rivayet edilir (Ali İhsan Tuncalı,1995:129).

Hüseyin Gürsoy (Âşık Hüseyin)’in Mahlası ve Çıraqları

Hüseyin Gürsoy, deyişlerinde “*Hüseyin*” kimi zaman da Hüseyinî mahlaslarını kullanmıştır.

Âşık Hüseyin’in, aynı zamanda akrabası olan Sivas-Saraçlı Hasan Yıldırım’ı (Mihmanî/Yüzbaşıoğlu) yetiştirdiğini ve onun ustası olduğunu “*Çırağım*” adlı şiirinden anlamaktayız:

Hasan Yüzbaşıoğlu, Saraç köyünden
Çıracı ettim amma tez aldı benden
Benim gibi içmiş, Zemez Suyu’ndan
Bade kattım amma doz aldı benden

Divan sazı takmış küçük dalına
Serini adamış aşkın yoluna
Düzen ettim sazı verdim eline
Eğri tuttım ama düz aldı benden

Anası akrabam, babadan öksüz
Elinden tutmazsam olurum haksız
Bana zararı yok masrafsız, yüksüz
Yüze çıktım amma, öz aldı benden

Umudum yok idi, amma başardı
Kuru kütük idi, açtı yeşerdi
Ayrılık zamanı gözü yaşardı
Yandım, tütüm, ama köz aldı benden

Hüseyin'im der ki ne mutlu bana
 Şükür iyilik ettim yeğenim sana
 Unutma üstadın beklerim yine
 Uzak gittim amma iz aldı benden [Âşık Gürsoy'un arşivinden].

Bugün ise yeğeni (erkek kardeşinin oğlu) Hüseyin Gürsoy (Âşık Gürsoy), Âşık Hüseyin'den aldığı emaneti yeni nesillere aktararak yaşatmaya çalışmaktadır.

Hüseyin Gürsoy (Âşık Hüseyin)'in Atatürk'le Tanışması, Ankara'ya Gitmesi

Âşık Hüseyin, Şehriban Hanım'la evlendikten sonra para kazanmak için mevsimlik işçi olarak Çukurova'ya giderken yol üstünde uğradığı Kayseri'de bir açık hava toplantısında Atatürk'e ve orada toplanan kalabalığa Cumhuriyet'i ve ulu önderi övgüyle anlatan bir şiir okumuştur. Bu şiir onun hayatında âdeta bir dönüm noktası olmuştur:

Dinleyelim Atatürk'ün sözünü
 Kurtardın yurdumu Atatürk yaşa
 Devrimlerle ayan ettin özünü
 Kurtardın yurdumu Atatürk yaşa
 ...

Hüseyin'im eyler senin methini
 Destanla donattın göğün katını
 Millete öğrettin zahir batını
 Kurtardın yurdumu Atatürk yaşa [Âşık Gürsoy'un Arşivi; İlyas İyidoğan ve Hüseyin Kılıç'tan yapılan derleme].

Bu şiirle iltifat bulan Âşık Hüseyin Ankara'ya davet edilmiş, “*Türk Ocağına*” yerleştirilmiştir ve Ankara Sular İdaresi'nde tahsildarlık görevi ile işe başlamıştır. Yine bu süreçte Âşık Hüseyin'in arzusuyla Ali İzzet Özkan, Âşık Veysel ile Hacı Fedai'yi memleketten Ankara'ya yanına getirtilmiştir. Âşık Hüseyin, Emlek-Höyük köyünden arkadaşı Âşık Ali İzzet Özkan'la Ankara ve çevre illerdeki halkevlerinde, okullarda konserlere katılmıştır. Âşık Hüseyin, Ankara'da bulunduğu sürede pek çok esere imza atmış, sayısız konserler vermiştir. Fakat bu Ankara macerası âşığın sıla özlemiyle neticelenmiş; âşık memleketine, köyüne dönmüştür [Âşık Gürsoy'un arşivinden].

Hüseyin Gürsoy (Âşık Hüseyin)'in “Mühür Gözlüm”ü

Âşık Hüseyin, Şehriban Hanım'dan sonra Ankara'da konser verirken tanıştığı Ayşe Hanım ile evlenmiştir. İkinci eşi Ayşe Hanım ile Şehriban Hanım arasında ge-

çen bir anlaşmazlık ve bunun neticesinde ailesinin ve dostlarının Ayşe Hanım'a yönelen tepkisi Âşık Hüseyin'i derinden yaralamıştır. Bunun üzerine Âşık Hüseyin, eşini "Aileni ziyarete gideceğiz." diyerek aldatmış ve onu trene bindirir bindirmez kendisi de köyüne dönmüştür. Bu ayrılığa dayanamayan ve eşine haksızlık yaptığını düşünen âşık, vicdanen rahatsız olmuş ve ardından "Mühür Gözlüm" türküsünü yakmıştır:

Mühür gözlüm seni ilden
Sakinırım, kıskanırım
Uçan kuştan esen yelden
Sakinırım kıskanırım

Kaviminden, akrabandan
Kardeşinden öz babandan
Seni doğuran anandan
Sakinırım kıskanırım

Beşikte yatan kuzundan
Hem oğlundan hem kızından
Ben seni senin gözünden
Sakinırım kıskanırım

Havadaki turnalardan
Su içtiğin kurnalardan
Giyindiğin urbalardan
Sakinırım kıskanırım

Hüseyin'im amcalardan
Elindeki goncalardan
Yerdeki karıncalardan

Sakinırım kıskanırım [Âşık Gürsoy'un Arşivi; İlyas İyidoğan-Devranî Baba'dan yapılan derleme].

Yukarıda bahsi geçen yediden yetmişe hemen herkesin dilinde olan bu türkü -Âşık Hüseyin'in bazı eserleri gibi- Âşık Ali İzzet Özkan'a ait olarak bilinmektedir. Bu konuda Âşık Hüseyin'in kendisi gibi âşık olan ve onun hatırasını, tarzını-tavrını yaşatmaya gayret eden yeğeni Hüseyin Gürsoy (Âşık Gürsoy) şu sözleri söylemektedir:

"Âşık Hüseyin vefat ettikten sonra ailesini ziyaret eden Ali İzzet, onun çok büyük bir ozan olduğunu, yazın çevrelerine tanıtılması gerektiğini, onun içinde defterlerinin kendisine verilmesi gerektiğini söyler. Âşık Hüseyin'in defterleri Ali İzzet'e verilir. Burada dikkat edilecek bir konu var. Özellikle araştırmacıların üzerinde dur-

ması gereken bir konu. Ali İzzet, Âşık Hüseyin'in bazı şiirlerini kendisine mal etmiştir. Bunun ortaya çıkarılması, deyim yerinde ise 'Sezar'ın hakkının Sezar'a verilmesi' gerekir. Bu aşamadan sonra devreye araştırmacıların girmesi ve iki ozanın da eserleri incelenerek gerçeğin ortaya çıkarılması zorunludur" (Gürsoy, 1998:221,222).

İlhan Başgöz, "Âşık Ali İzzet Özkan" adlı eserinde, Ali İzzet'in defterlerini incelemiş ve başka âşıkların bazı şiirlerini kendisine aitmiş gibi göstererek kendi şiir defterine yazdığını tespit etmiştir. Ali İzzet bunları kitap halinde yayınlarken bir ayıklama işine girişse de başka âşıklara ait bazı şiirleri yine kendi eseriymiş gibi göstermiştir. Bu konuda İlhan Başgöz, kitabında şunları kaydetmiştir:

"... Böyle olduğu halde, yayınlanan şiirlerinin arasında da, başka âşıkların şiirlerinden bir kaçı kalmış. Onun Teller, s.18, Mühür Gözlüm, s.33, Türkün Sazından, No.6'daki Davut Oğlu Sultan Süleyman Öldü diye başlayan şiirini Biz Âşık Hüseyin Gürsoy'un olarak derledik. Ali İzzet'in Teller s.89, Mühür Gözlüm s. 103'teki başka bir şiiri Türkmen Kızı Bir Ormanın İçinde", gene Âşık Hüseyin Gürsoy'un olarak derlenmiştir (İlhan Başgöz,1979:43; İlhan Başgöz bu derlemeyi Alaklise köyünden Yusuf Aslan'dan derlediğini belirtmiştir.)"

Aynı mevzu ile alakalı olarak İlhan Başgöz eserinde başka malumatlar da vermektedir. 1952 yılında Ahmet Adnan Saygun'un "Karacaoğlan, Yeni Bilgiler, Bir Rivayet" adlı eserinde Ali İzzet'in derleyip verdiği hikâye ve şiirlerin pek çoğu, yine Ali İzzet tarafından başka bir tarihte Pertev Naili Boratav'a Pir Sultan Abdal'ın şiirleri gibi gösterilip verilmiştir. İlhan Başgöz'e göre bu durum şöyle açıklanabilir:

"... Ali İzzet, onları, başka âşıkların şiirlerinden seçmiş, sadece sonundaki ad yerine Karacaoğlan yazmıştı. Bu olay, Ali İzzet'in şiirlerinden çoğunun da, başka âşıklardan aşırılmış olduğu yolunda, abartılmış ve yanlış görüşlerin ortaya atılmasına neden oldu." (İlhan Başgöz:1979,39).

İlhan Başgöz, bu eserinde ayrıca Ali İzzet'in kendi defterlerinde başka âşıkların şiirlerinin kendisine mal edilecek biçimde yazıldığını gösteren emareler olduğunu belirtmektedir. Ali İzzet, defterlerinde başka âşıklardan aldığı şiirlerin şah beyitlerini değiştirip kendi mahlasını (İzzeti) yazmıştır. İlhan Başgöz'ün adı geçen eserde Ali İzzet ve Âşık Hüseyin ile ilgili tespitleri de şöyledir:

Ali İzzet Defter I, No.110'da Âşık Hüseyin Gürsoy'la Ankara köylerinde yaptığı bir geziyi anlattıktan sonra diyor ki: "Âşık Hüseyin'den bir mektup geldi. Kızın Akgül hasta imiş, acele gel memlekete gidelim, diyor. Karalı mektubu okudum, ağladım, orada şu şiiri söyledim.":

Kem haberi geldi edalı yârin
Mektubu açarken al ataşlandı

...

Ali İzzet'im kul başına vermeye
Gideceğim gün yol ataşlandı.

Şiirin başındaki açıklama, şiirin Âşık Hüseyin'le ilgili olduğunu düşündürmüştü bize. Sonra gördük ki, Defter IA, No.102'de şiirin altına şöyle bir not yazılmış: "Bu da yanlış yazılmıştır." Biz şiirin daha tam ve düzgün bir çeşitlemesini Âşık Veysel'den derledik. Veysel, bu şiirin Âşık Hüseyin'in olduğunu söylüyor. Biz de böyle olması gerektiği düşüncesindeyiz. Deftere yanlış yazıldığını işaretlediği halde, Ali İzzet bu şiiri yayınlamış; kitaplarına da kendisinin olarak geçmiş bu şiir... (İlhan Başgöz:1979,41).

Ali İhsan Tuncalı'nın "*Emlek Âlevî Âşıkları*" adlı eserinde belirttiğine göre Âşık Hüseyin'in "*Adı Güzel Şevketli Yâr Hastayım*" adlı şiiri de Ali İzzet Özkan tarafından bir iki kelime değişiklikle kendi eseri gibi gösterilmiştir (Ali İhsan Tuncalı:1995,137,138). Âşığın bu deyişi, Âşık Gürsoy'un derlediği şekliyle şu şekildedir:

Adı Güzel Şevketli Yâr Hastayım

Adı güzel şevketli yâr hastayım
Ecel memurları gelmeden yetiş
Can veriyom ölüm döşeğindeyim
Azrail canımı almadan yetiş

Gözüm yumulmadan, canım çıkmadan
Hasiret ölmeden yola bakmadan
Kefenim biçilip suyum akmadan
Ömrüm çiçekleri solmadan yetiş

Helal et hakkını gel yanım otur
Çenem bağlamaya bir mendil getir
Salacamdı sen tut mezara götür
Hoca cenazemi kılmadan yetiş

Yavrularım yok ki tabutum dize
Komşularım gelip mezarım kaza
Karanlık kabire, on arşın beze
Yumadan, sarmadan, koymadan yetiş

Âşıkların cenaze namazını
 Güzel ölür güzel yumar gözünü
 Ölüm türküsünü, ecel sazını
 Günahkâr **Hüseyin** çalmadan yetiş [Âşık Gürsoy'un Arşivi; Saraçlı Ali Çakmak-Durmuş Çetinkaya'dan derleme].

Âşık Hüseyin, 35 yaşında iken 22 Temmuz 1942 tarihinde vefat etmiştir. Vefat etmeden önce kendisi gibi âşık olan Süleyman Çetinkaya'ya yukarıda metnini verdiğimiz “*Adı Güzel Şevketli Yâr Hastayım*” deyişini okumuş ve Hakk'a yürümüştür (Hüseyin Gürsoy,1998:221).

Bugüne kadar Âşık Hüseyin'in şiirleri yazıya geçirilememiştir. Dilden dile, kulaktan kulağa geçerek, zihinlerde yeni nesillere taşınan bu şiirlerin pek çoğunda bu sebepten akıcılık bozulmuş, şiirin yapısal unsurları -ölçü düzeni gibi- tahrip olmuştur. Şu an elimizde bulunan pek çok şiir âşığın öğretmen yeğeni Hüseyin Gürsoy'un (Âşık Gürsoy) üstün gayretleriyle âşığın etrafında yaşayan, onu tanıyan, şiirlerinden deyişlerinden haberdar olan şahıslardan ve Sivas'tan Anadolu'ya uzanan gelenek sahiplerinden -Âşık Veysel, Vahit Poyraz (Vahit Bey Dede), vs. şahsiyetlerden- derlenerek ele geçirilmiştir. Aynı zamanda bu şiirler ile Âşık Ali İzzet'e, Karacaoğlan'a ve Pir Sultan Abdal'a ait olarak bilinen şiirler karşılaştırılmalı, ilmi ölçütlere göre ayıklamalar yapılmalı ve âşığın hakkı teslim edilmelidir.

Hüseyin Gürsoy (Âşık Hüseyin)'in İnanç Dünyasını Aksettiren Şiirlerinden Örnekler

Âşık Hüseyin, çağdaşları Âşık Veysel, Hacı Fedai gibi Alevi-Bektaşî tarzı Türk şiirinin Sivas'ta yankılanan en önemli seslerindendir. Âşık Hüseyin, üslubu oldukça güçlü ve etkili olan, irticalen şiir söyleyen, şiirlerinde sade ve samimi bir söyleyiş yer veren bir âşıktır.

Âşık Hüseyin bir şiirinde, Kızılbaş-Güruhu Naci'den olduğunu şu dizelerle dile getirmektedir:

Alevi Güruhu Naci'yiz.
 Bize özü güruh derler.
 Bir adımız kızılbaştır.
 Bize Musa Kenan derler.

Biz doğru yola taparız.
 Münkir der, yoldan saparız.
 Kamçıdan katar yaparız.

Zilli Hisar Kaya derler [Âşık Gürsoy'un Arşivi; Âşık Hüseyin'in torunu Sebahattin Şenoğlu'nun Divriği-Çamşılı yöresinin ozanlarından Mahmut Erdal'dan yaptığı derleme].

Âşık Hüseyin'in deyişlerinde tasavvufî mevzulara bağlılık göze çarpmaktadır. Âşık Hüseyin'in bu söyleyiş biçiminin şekillenmesinde katıldığı cem törenlerinin etkisi büyüktür. Âşık Hüseyin, “*Varıp Bir Cahille Sohbet Edersen*” adlı deyişinde âlimlerle-ariflerle edilen kelâmın değerini ve mürşide bağlanmanın önemini şu sözlerle ifade eder:

Varıp Bir Cahille Sohbet Edersen

Varıp bir cahille sohbet edersen
Elin ile evini sana yıktırır
Mürşitle kâmile eyle sohbeti
Önceden ağlatır, sonra güldürür

Kâmilin sözleri cana binadır
Takılma cahile burnun kanatır
Cahile uyanlar Hakk'ı unuttur
Din ile imanı senden kaldırır

Kâmil ile otur meyânı paktır
Hayır, nasihati, öğüdü çoktur
Cevri, sitemi şakası haktır
Âyet ve hadisle seni kandırır

İflah mı olurlar edenler bühtan
Hakk'ı tanımaz mı bed-fiil tutan
Takılma cahile cahildir şeytan
Devre talgın verir seni azdırır

Hüseyin'i yem gezer kendi hâlinde
Hakk'ı zikreliyor her dem dilinde
Ölürsen de var öl kâmil yanında

Haklı kelimeler söyler Hakk'ı buldurur [Âşık Gürsoy'un Arşivi; Temecik Köyünden Hasan Özdemir'den yaptığı derleme].

Âşığın yalın bir söyleyişle ifade ettiği “*Abdal Musa Efendim*” adlı deyişi onun Hakk'a, Hz. Muhammed'e, Ehl-i Beyt'e ve On İki İmam'a ve Anadolu Erenleri'ne bağlılığının bir göstergesidir. Bilindiği gibi Abdal Musa; Abdal Murad, Geyikli Baba gibi Anadolu Erenleri'ndendir ve bunların hepsi Baba İlyas tarikine mensuptur:

Abdal Musa Efendim

Abdal Musa Efendim gazaba geldi
Urum'u fetheden Yaratan meded
Cihan harap oldu, mümin az kaldı
Gene sen bilirsin el-aman meded

Car'a yetişesin Urum'un eri
Kayıp erenlerin Horasan Pir'i
Muallâkta tuttun Bab-ı Hayber'i
Uhud'da İslam'a car eden meded

Şüphem yoktur, Balım Sultan Ali'sin
Düşkünlerin kanadısın, kolusun
Urum Kutbu, Hacı Bektaş Veli'sin
Cansız duvarları yürüten meded

Ezelden severiz Ali soyunu.
Hasan'la Hüseyin'e yaptı oyunu
Zindanda Zeynel'e verdi payını
Bakır'ı zindanda var eden meded

Mürvet İmam Cafer ele al bizi
Daim bu günlerde bekleriz sizi
Ervah iken yuttu koca denizi
Muhip deryasını kurutan meded

Musa-yı Kazım'a bile varalım
Şah Rıza'dan derde derman bulalım
Taki, Naki, Asker'den ilham alalım
Mehdi'yi mağaradan sır eden meded

Hüseyin Gazi'sin, bir belli cansın
Müşkülü hal eyleyen algan kansın
Gittiğimiz yolun gözcüsü sensin
Ayırma kuzuyu sürüden meded

Hüseyin'im her gönüle değmeyen
Kibir gömleğini alıp giymeyen
Yerin göğün arasına sığmayan
Müminler kalbine yer eden meded [Âşık Gürsoy'un Arşivi; ozan İsmail
Gökoğlu'ndan yaptığı derleme].

Mustafa Abdal Tekke'sinin kapatıldığını ve hatta yıkıldığını gören ve yıkık
tekkenin bu durumuna çok üzülen Sarıkayalı Âşık Hüseyin eline kemanisini alır ve
şu türküyü yakar:

Mustafa Abdal Tekke'sine uğradım
Yıkılmış duvarı, yeri kalmamış
Sinem kebab ettim köze doğradım
İçinde dervişi, Bâri kalmamış

Türbeyle al yeşil hani yatanlar
 Car edip mümine gelip yetenler
 Türbeyi paklayıp, külü atanlar
 Hizmetini gören biri kalmamış

Hak aşkına pir postuna oturan
 Eksişini Ulu Hakk'tan yetiren
 Zahmeri ayında güller bitiren
 Muhammed Ali'nin nuru kalmamış

Binası dağılmış, bahçesi melûl
 Erenler yolunda gösterdin delil
 Maksuduna erdi İbrahim Halil
 Sıdk ile çağırın geri kalmamış

Sadık dost olanlar, kalır mı sefil
 İkrardan dönüp de olmayın gafil
 Verdiğim emekler olmasın nafil
 Bana söyleyecek soru kalmamış

Hüseyin'im buna efkâr eyleme
 Nüş eyle badeni ele söyleme
 Asıl zaman azdı, yayla yaylama
 Mehdi kılıç çekse zoru kalmamış [Âşık Gürsoy'un Arşivi;].

Âşık Hüseyin, güçlü bir saz ve söz ustası olarak İslam dininin gerçek mesajının varlıkta birlik ve beraberlik olduğunu toplumsal bir mesaj olarak “*Nedir Kızılbaşı, Nedir Sünnisi*” adlı şiirinde şu şekilde ifade eder:

Nedir Kızılbaşı, Nedir Sünnisi

Nedir Kızılbaşı, nedir Sünnisi
 Tâ ezelden birdir yolumuz bizim
 Ehli din olanlar iyi bilirler
 Şefaât kanidir ulumuz bizim

Kur'an birdir, lisan birdir, din birdir
 İbadet insanda gizli bir sırdır
 Dinini yolunu bilmeyen kördür
 Birbirine bağlı elimiz bizim

Havva-yı Âdem'den dünyaya geldik
 Nuh'un gemisiyle deryaya daldık
 Derya kayıp oldu karadan kaldık
 İşte böyle gider yolumuz bizim

Düşmana birlikte silah açarız
Şehitlik şerbeti bile içeriz
Vatan için al kanları saçarız
Ay, yıldız sembollü alımız bizim

Âdem değil midir bizim atamız
Havva değil midir asıl anamız

Hüseyin yurt için aksın kanımız

Tâ ezelden böyle kavlimiz bizim [Âşık Gürsoy'un Arşivi; İlyas İyidoğan-Hüseyin Kılıç-Mahmut Şahin'den yaptığı derleme].

Âşık Hüseyin, Hz. Muhammed ve Ehl-i Beyt'e karşı muhabbetini, sevgisini dile getiren şiirlerinden birinde yaratılışın sırlarına şöyle değinir:

Hakk Muhammed Ali

Hakk Muhammed Ali zuhur edende
On sekiz bin âlem zuhura geldi
Melekler Âdem'e secde edende
Secde kör şeytanın zoruna geldi

Evveli Muhammed ahiri Ali
Hasan'la Hüseyin bir dalın gülü
Âdem Ata halk olmadan ezeli
Fadime Firdevs'in şârına geldi

Hüseyin'im der ki bu böyle oldu

Müminin davası Mehdi'ye kaldı
Onlar şehit oldu murada erdi

Münkir cehennemın narına kaldı [Âşık Gürsoy'un Arşivi; Ahmet Aklaya-Hasan Çınar'dan yaptığı derleme].

Âşık Hüseyin yine bir başka şiirinde sevgiliyi ve vasıflarını harflerle şu şekilde betimlemektedir:

Kaşların Arada

Kaşların arada nişanı vardır
Baktım yıldızını aya benzettim
Balaban duruşu hûb bakış vardır
Çatıktır kaşları “ى”ya benzettim

Dünyada görmedim yâr gibi güzel
Ak gerdana çifte gaziler dizer
Onun eşi meral, dağlarda gezer
Durur bir harf ile “ج”ye benzettim

Hüseyin'im der ki Allah eyvallah
 Cemalini gördüm elhamdülillah
 Görenler yârime desin maşallah
 Gözler iki nokta “ت”ye benzettim [Âşık Gürsoy'un Arşivi; Ali Şahinoğlu'ndan
 Yapılan Derleme].

Alevî-Bektaşî şiir geleneğimizin en önemli temsilcileri olarak bilinen Pir Sultan, Kul Himmet gibi halk ve Hakk âşıkları bilhassa Anadolu sahasında etkili olmuş ve ardından gelenlere önder olmuşlardır. Bu muhabbetle Anadolu'da teşekkül eden Pir Sultan ve Kul Himmet gibi nicesine bağlı ekollerin ve bu ekollere bağlı üslup-tarz, biçim ve muhtevanın Anadolu mayasıyla mayalanarak âşık geleneğinin temsilcileri vasıtasıyla günümüze kadar taşındığı ve takip edildiği bilinmektedir. Âşık Hüseyin de bu yolun takipçisi olarak, Alevî-Bektaşî tarzı Türk şiirinin Sivas illerinden yankılanan güçlü bir sesidir.

Kaynakça

- Başgöz, İlhan. (1979). Âşık Ali İzzet Özkan Yaşamı, Sanatı, Şiirleri. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Gürsoy, Hüseyin. (1998). “Âşık Hüseyin Gürsoy Hayatı, Kişiliği ve Eserleri”. I. Emlek Yöresi ve Çevresi Halk Ozanları Sempozyumu. 16-17 Mayıs, Ankara.
- Tuncalı, Ali İhsan. (1995). Emlek Alevî Âşıkları. Kızılırmak Yayınları.
- Arşivler:
 Hüseyin Gürsoy'un Arşivi Ve Âşık Hüseyin İle İlgili Sivas'ta Yaptığı Derlemeler.